

**Петрик О.О.,
Стрілець А.В.
Артеменко Л.П.**

*канд. економ. наук, доцент
Національний технічний університет України «КПІ»*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРОЦЕСИ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ НА СВІТОВОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА ПРОЦЕССЫ СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ НА МИРОВОМ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОМ РЫНКЕ

INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON THE PROCESS OF MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE GLOBAL PHARMACEUTICAL MARKET

У статті обґрунтовано необхідність створення та поглиблення зв'язків фармакологічних компаній на світовому і ринку України. Проаналізовано причини виникнення глобалізації, його переваги і недоліки, які може отримати фармацевтичне підприємство в разі його застосування порівняно із іншими компаніями. Авторами проаналізовано тенденції у сфері злиття і поглинань фармацевтичних підприємств, як причини світової глобалізації й розширення границь бізнесу. Проведено аналіз стану фармацевтичного ринку України. Розглянуто завдання державної політики на 2014-2015 роки з визначенням стратегії розвитку фармацевтичної галузі та реалізація державної політики імпортозаміщення в галузі. Встановлено фактори, які забезпечують зростання ефективності фармацевтичного виробництва в сучасних умовах. Доведено необхідність вдосконалення систем управління підприємством та організаційних форм для найбільш ефективного використання ресурсів і зменшення втрат.

Ключові слова: глобалізація фармацевтичного ринку, інтеграція, злиття, поглинання, концентрація капіталу.

В статье обоснована необходимость создания и углубления связей фармакологических компаний на мировом и рынке Украины. Проанализированы причины возникновения глобализации, достоинства и недостатки, которые может получить фармацевтическое предприятие в случае её использования по сравнению с остальными компаниями. Авторами исследованы тенденции в сфере слияния и поглощения фармацевтических предприятий, которые являются причиной мировой глобализации и расширения границ бизнеса. Проведён анализ состояния фармацевтического рынка Украины. Рассмотрены задания государственной политики на 2014-2015 годы с определением стратегии развития фармацевтической отрасли и реализацией государственной политики импортозамещения в отрасли. Установлены факторы, которые обеспечивают рост эффективности фармацевтического производства в современных условиях. Доказана необходимость усовершенствования системы управления предприятием и организационных форм для наиболее эффективного использования ресурсов и уменьшение затрат.

Ключевые слова: глобализация фармацевтического рынка, интеграция, соединение, поглощение, концентрация капитала.

In article we emphasized the necessity of creating and deepening relationships between pharmaceutical companies in the world and in Ukraine. It was analysed the causes of globalization, advantages and disadvantages, which can get a pharmaceutical company in the case of its use compared to other companies. The authors investigated the trends in mergers and acquisitions of pharmaceutical companies, as the cause of world globalization and expanding the boundaries of business. We analysed pharmaceutical market of Ukraine. There were examined the problem of state policy in 2014-2015 years with the definition of the strategy of the pharmaceutical industry and implementation of state policy in the field of import substitution. It was found factors that provide increased efficiency of pharmaceutical production in modern conditions. And also it was proved the necessity of improving management systems and organizational forms for the most efficient use of resources and reduce losses.

Keywords: pharmacy market globalization, integration, absorption merger, concentration of capital.

Вступ. Останнім часом все більш гостро постає питання поглиблення інтеграційних процесів, як динамічного розвитку взаємопроникнення політичного, економічного, культурного життя країн світу. Формування єдиного суспільства відображають терміном «глобалізація», зв'язки переходять з регіонального на світовий рівень. Відбувається зближення різних країн і народів, проникнення інформаційних технологій, політична трансформація. Однак таке зближення веде до зростання впливу змін світової економіки на економіку країни. Необхідним стає дослідження саме яким чином відбувається вплив глобалізації на внутрішні процеси держави. Зростання експансії ТНК може негативно позначитися на розвитку національних економік через створення умов, за якими національні виробники не в змозі конкурувати з потужними компаніями і змушені поступатися своїми інтересами для утримання на ринку. Багатонаціональні корпорації є величезним джерелом інвестиційного капіталу, але негативним моментом їх діяльності може виступати неузгодженість політики компаній із національними інтересами держави. Як наслідок, в Україні спостерігається експансія виробників з інших країн, що витісняють вітчизняних виробників із власних ринків. Саме тому ця тема є актуальною на сьогоднішній день.

Питанню наростання ефекту глобалізації на фармакологічному ринку зацікавило не одного вченого. Теоретичним і методологічним аспектам цієї проблеми присвячені праці таких закордонних і вітчизняних науковців: Соколенко С.І., Оспіщев В.І., Задихайло Д.І., Назаренко О.В., Грін Д.

Постановка завдання. Зі зростанням наслідків міжнародного поділу праці, прискоренням науково-технічного прогресу сучасна світова фармацевтична промисловість зазнає глибоких змін, які базуються на принципах інтенсифікації процесів глобалізації, інформатизації та регіоналізації світового господарства. Посилення міжнародної конкуренції, активізація зовнішньоекономічних операцій і зв'язків, тотальна інтернаціоналізація спонукають до формування нових підходів стосовно забезпечення сталого розвитку окремих підприємств та галузей. Отже, метою статті є дослідження зв'язків глобалізації та процесів злиття і поглинання на фармацевтичному ринку.

Методологія. У процесі написання статті було використано системний підхід, індуктивний метод дослідження, також методи статистичного та ретроспективного аналізу, абстрактно-логічний аналіз.

Результати дослідження. Глобалізація не обмежується лише соціально-економічними змінами, вона сприяє розповсюдженню в світі неоліберальної економічної доктрини, яка ставить вільний ринковий обмін в основу всіх людських відносин, абсолютно лібералізує економічне життя, звільняє капітал від контролю держави та суспільства, тобто взагалі передбачає відсторонення держави від втручання в економіку. В кінцевому рахунку, цей процес може призвести до відриву фінансової системи від матеріального виробництва й до переносу конкуренції з нього у сферу фінансових операцій. Зростає ризик виникнення кризи внаслідок домінування в економічному зростанні фінансової складової [1].

Через використання інструментів глобалізації 15% населення планети, найбільш розвинені країни Європи й США, споживають 75% усіх ресурсів, що добуваються людством, а 85% населення, що залишилися, дістаються 25% ресурсів [6]. Важливим є той факт, що концентрація економічної влади з боку окремих суб'єктів, може досягти надзвичайних параметрів, але при цьому формально не порушувати законодавство про економічну конкуренцію. Особливої гостроти ця проблема може набути, якщо суб'єктами такого рівня економічної влади стають іноземні компанії, зокрема транснаціональні корпорації [4]. Як наслідок, неузгодженість політики компаній з національними інтересами держави, в Україні спостерігається експансія виробників з інших країн, що витісняє вітчизняних виробників з власних ринків [5]. Необхідно відзначити, що транснаціональні корпорації є основою глобалізації, її головною рушійною силою.

Отже, особливістю фармацевтичного ринку як частини ринку споживчих товарів і послуг є тенденція до світової глобалізації, основними причинами якої є об'єднання великих корпорацій у ще більші структури, задля збільшення ними витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Глобалізація фармацевтичного ринку характеризується також концентрацією капіталу, що зростає, через активізацію та злиття компаній [6].

Злиття, які найбільш серйозно вплинули на фармацевтичний ринок:

- Smithkline Beckman + Beecham = Smithkline Beecham (UK);
- American Home Products + American Cyanamid = American Home Products (USA);
- Glaxo + Wellcome = Glaxo Wellcome (UK);
- Roche + Syntex = Roche (Fr);

Злиття, яке можна вважати одним з найбільш успішних у галузі, безперечно, утворення Novartis. У Novartis йде постійне оновлення продукції, що характерне й для інших лідерів світової фармації. Наприклад, компанія Eli Lilly (США) завоювала ринок новими продуктами антидепресантом Prozac та засобом проти шизофренії Zyprexa [2].

Зростання сегменту пов'язують з проблемою скорочення витрат у сфері охорони здоров'я. Приватні та державні страхові компанії вживають заходів щодо стримування, а іноді скорочення субсидування вартості ліків, медобладнання та медичних виробів, а також послуг у сфері охорони здоров'я. Крім того, компанії зацікавлені в збільшенні частки ринку і розширенні продуктового портфелю в таких сегментах, як онкологія і гепатит С [7].

Зокрема, для України 2014 рік також був непростим, який можна охарактеризувати такими подіями, як, анексія Криму і бойові дії на сході держави. Крім того, країна охоплена глибокою економічною кризою. ВВП України перманентно знижується, за даними Міністерства Фінансів України, загальний державний борг України за період з 01.01.2014 року по 01.12.2014 року збільшився на 77,7% і складає близько 1037 млрд. грн. Продовжується девальвація гривні, яка за 2014 рік знецінилася майже втричі. Крім того, на фармацевтичний ринок вплинули внутрішні фактори, зокрема, впровадження 7% ставки ПДВ на лікарські засоби і виробі медичного призначення. В умовах політичної і економічної нестабільності фармацевтичний ринок продовжує зростати, збільшуючи обсяги продажу в грошовому виразі на рівні 14%. Таке зростання обумовлено збільшенням цін, пов'язаних з девальвацією гривні та введенням ПДВ на лікарські засоби. Проблеми в каналах розподілу, пов'язані з виходом з ринку крупного дистриб'ютора «Альба Україна», постійно нівелюється розширенням співробітництва з іншими дистриб'юторами [8].

Сприятлива атмосфера для реалізації процесів злиття та поглинання у фармацевтичному секторі України створюється завдяки наявності великої кількості гравців, відсутності консолідації на ринку та перспективи високих темпів його росту. Очікується, що найбільш активно ці процеси проходитимуть саме в аптечному секторі. Поступово великі мережі збільшуватимуть свою вагу на фармацевтичному ринку шляхом придбання менших. Хоча активізація на ринку злиття й поглинання відбиває тенденцію до світової глобалізації й розширення границь бізнесу. Аналіз стану фармацевтичного ринку України дає підстави охарактеризувати його як такий, що потребує подальшого розвитку, залучення інвестицій, реструктуризації та диверсифікації структури експорту за рахунок збільшення в ньому частки наукоємної, високотехнологічної продукції, що відповідає міжнародним стандартам. Як наслідок, завданнями державної політики на 2014-2015 роки є визначення стратегії розвитку фармацевтичної галузі та реалізація державної політики імпортозаміщення в галузі.

Висновки. Фармацевтичний ринок України має можливості для взаємовигідного обміну технологіями. Однак, дотримання рівноваги в цьому процесі вимагає створення спеціальних правових режимів господарювання, які встановлюються законодавством та забезпечуються державою, що має на меті за допомогою господарсько-правового інструментарію регламентувати конкретні сфери господарської діяльності на фармацевтичному ринку. Зазначене потребує застосування відповідної державної політики, положення якої мають бути обов'язково трансформовані в засоби її господарсько-правової політики.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у вдосконаленні визначення впливу глобалізації на фармацевтичний ринок України, а саме, необхідно виокремити можливість деіндустріалізації фармацевтичної промисловості; втрату експортного потенціалу фармацевтичної продукції. Особливістю фармацевтичного ринку є тенденція до світової глобалізації, основними причинами якої є: єдина для всього людства необхідність збереження здоров'я й природне прагнення до збільшення тривалості життя; схожість у багатьох різних країнах динаміки й поширеності основних захворювань; пошук найефективніших фармако-терапевтичних засобів; висока вартість розробки й впровадження нових лікарських засобів, що вимагає інтеграції зусиль у міжнародному масштабі; прагнення фармацевтичних компаній до якомога більшого розширення границь бізнесу й завоювання більшої частки ринку.

Найважливішими факторами, які забезпечують зростання ефективності фармацевтичного виробництва в сучасних умовах, можна вважати, по-перше, застосування у виробництві досягнень науково-технічного прогресу, а по-друге, постійне вдосконалення систем управління підприємством та організаційних форм для найбільш ефективного використання ресурсів і зменшення втрат.

Однак адаптація підприємств до роботи на внутрішньому та зовнішніх ринках потребує детального дослідження та аналізу існуючих форм об'єднань підприємств та ефективність створення спільного підприємства як інструменту і засобу підвищення конкурентоспроможності що є перспективним напрямом подальшого розгляду.

Література:

1. Проект Постанови Верховної Ради України «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 -2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2317-17>
2. Green D. Pharmaceuticals uniting against a sea of troubles [Електронний ресурс] / D. Green // FT Survey. - 1998. - №3 (16).- Режим доступу: <http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/>
3. Жилінська О.І. Фармацевтичний ринок: Україна в контексті світових тенденцій [Текст] / О.І. Жилінська // Теоретичні та прикладні питання економіки. 2012. № 27. Т. 1. С. 252-259.
4. Задихайло Д. Правовий господарський порядок в Україні: десятирічний досвід конституційно-правового забезпечення [Текст] / Д.В. Задихайло // Вісник академії правових наук України. 2006. № 3 (46). С. 143-153.
5. Назаренко О.В. Питання економічної безпеки України [Текст] / О.В. Назаренко, Н.Б. Решетняк // Матеріали науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики» / М-во охорони здоров'я України; М-во освіти та науки, молоді та спорту України, НФаУ. Х., 2011. С. 34-36.
6. Соколенко С.І. Глобалізація і економіка України. [Текст] / С.І. Соколенко. - К.: Логос, 1999. - 568 с.
7. Загальна сума угод на фармринку досягла максимуму за 20 років [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://strichka.com/item/17323574>
8. Кирсанов Д. «Аптечный рынок Украины по итогам 2014 года, Helicopter View» [Електронний ресурс] / Д. Кирсанов. - Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/321246>

